

Múltidéző

Kedves Olvasók! Egy aktuális esemény alkalmával kaptam felkérést az egykori Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet épületének történeti feldolgozására, melynek helyén ma a Kövesd Presszó található.

A XX. század első felének jellemző üzlet típusa a *Károlyi Sándor* által 1898-ban alapított „Hangya” volt, mely a két világháború közötti Magyarországon az egész országot behálózó szövetkezeti mozgalommá szélesedett. (A „Hangya” elnevezés a hangya szorgalmára utal.) Üzleteiben a széles kínálat elve érvényesült; fűszereket, vasárut, ruhaneműt, gazdasági gépeket és eszközöket, szeszes italokat, író- és iskolaszereket egyaránt árusítottak. A szövetkezetben 5 %-os kamatra lehetett üzletrészt jegyezni. Egyik mottója: *„Minden családját szerető ember legyen tagja a „HANGYA”-szövetkezetnek!”*

A Sopronkövesdi „Hangya” Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezetet *Rupf Sándor* plébános (1900–1936) alapította az 1910-es években – valószínűleg 1913 körül – és egyben az elnöki tisztelet is ő töltötte be 23 évig. Utóda az elnökségben unokaöccse, *Rupf László* tanító volt, s egészen 1949-ig ő vezette az üzletet. A boltkezelő évtizedekig (az 1940-es évek elejéig) *Simonfi Ferenc* volt.

A szövetkezetet 1936 körül helyezték el két ház (Horváth Reznák-féle házak) helyén kibővített épületben. (Az 1960 előtti házszámolás szerint Fő utca 140–141.) Egyben kocsmá is volt. Korábban az utca túloldalán, a 62. szám alatt működött, Gráczol Ferenc házában (mai számozás szerint 119. szám).

A „Hangya” államosítására 1949-ben került sor: a közgyűlés február 2-i határozata értelmében beolvadt a Sopronkövesdi Földműves Szövetkezetbe. 1950-től italmérsi joggal egyedül az egykori „Hangya” rendelkezett, mert a falu három kocsmájának (Mihócza-féle vendéglő, Metlesits és Horváth kocsmá) működését ellehetetlenítették. Az 1960-as évektől az ÁFÉSZ üzemeltette (Fehérlő Vendéglő). Gyakran volt lakodalmak színhelye. Sokáig (egészen a 2000-es évek elejéig) bolt is volt az épületben, 2000-től Kövesd Presszó néven működik. 2010. december 1-től megújult formában, megszépült belsővel várja régi és új vendégeit. *„Teljesen nyitottan állok mindenhez, legyen akár a falu érdeke, akár az Önkormányzattal való együttműködés.”* – tájékoztatott *Zselenkó András*, a presszó tulajdonosa.

Kelemen Dávid

Források: levéltári adatok alapján és Zselenkó András közlése

Gyermekágy

A korábban megjelent írásomban tett ígéretemhez híven, folytatom a számomra éppen aktuális témához, a gyermekágyi időszakhoz fűződő hiedelmek bemutatását.

Ez az időszak, amit gyakran boldogasszony-ágyas, vagy fekvő-asszony-ágyas névvel is illettek, egy héttől hat hétig is tarthatott, és az anya avatásával, az első templomba való látogatásával ért véget. Az ifjú anyuka környezetétől függött, mennyi ideig volt lehetősége a szülés után pihenni, hogy felerősödve térjen vissza mindennapi feladatait ellátni. Legtöbbször azonban nem szó szoros értelemben vett ágyban fekvéssel teltek a napok, csupán a szokások tükrözték, hogy éppen gyermekágyas asszony van a házban. Például a szüléshez elfüggönyözött ágyat nem szedték szét.

Az édesanya és az újszülött gondozása általában a korábban is említett bábaasszony feladata volt, aki naponta meglátogatta a családot, ellátta a csecsemőt és az édesanyát, tanácsaival segítette őket.

A gyermekágyas időszakhoz kötődő fontos esemény a koma-asszony ételhordása, ami a mi vidékünkön paszitiként ismert. Ez a szokás azért alakult ki, hogy a gyermekágyas asszonyt ellássák mindenféle finomsággal. Az ilyenkor látogatóba érkező, ünneplőbe öltözött asszonyok igyekeztek mindig az éppen legfinomabbnak tartott ételeket ajándékba vinni, hogy az anyának minél bőségesebb és gazdagabb teje legyen. Tejelválasztást serkentő ételnek tartották a teljesség igénye nélkül a vöröshagymát, a tésztaféléket, a köménymagot, a pattogatott kukoricát. (Érdekes, hogy ennek ellenére közvetlenül szülés után nem engedték enni, illetve vizet inni a szülő nőt, nehogy nagy hasa maradjon, azonban a pálinkának erősítő szerepet tulajdonítottak.)

A csecsemő táplálásához szükséges tej biztosításához nem volt

elég a boldogasszony-ágyas nő megfelelő étkezése, különböző mágikus segítségért folyamodtak. Úgy hitték, hogy minden esetben rontás, szemmel verés az oka annak, ha elapad az anya teje. Ennek megelőzése miatt tilos volt kimenni az asszonynak a házból, házimunkát végeznie, nem szabadott a látogatóknak az asszony ágyára ráülni, hozzáérni ahhoz, nehogy „rájuk ragadjon” a tej, viszont minden látogatónak le kellett ülni, nehogy elvigyék magukkal a tejet, vagy ami még rosszabb, a gyermek álmát. Az első három napban, valamint naplemente után, nem adtak ki semmit a házból, mert azzal együtt a tejet is kiadták volna. A tejmennyiség növelése érdekében a mellet kengették zsírral, faggyúval, különböző gyógynövények főzeteivel borogatták, gőzölték, masszírozták.

Mindezek mellett erősen élt még egy hiedelem az embereknél. Úgy hitték, a még keresztleletlen gyerek különösképp veszélyben van a rossz szellemek, lelkek miatt, mert azok kicserélhetik a gyermeket. Igyekeztek a gyermeket védeni, megjelölni. Nem szólították a nevének, fordítva adták rá a kisinget, szalagot kötöttek a csuklójára, kulcsot, rózsafüzért raktak a pólyába. Nem volt szabad dicsérni a csöppséget, nem hagyták egyedül a szobában, sőt, gyakran éjszaka virrasztottak mellette. Ha mégis egyedül hagyták, seprűt állítottak a bölcső mellé.

Igyekeztek az anyát az avatásig, a gyermeket pedig a keresztlejéig, tehát a szülés, születés után az első templomi szertartásig óvni. Úgy gondolták, utána már kevésbé voltak kitéve a rontás veszélyének, hiszen az egyház pártfogásában álltak.

Dani Krisztina

Forrás: Magyar Néprajz Nyolc kötetben Folklor 3. Népszokás, Néphit, Népi vallásosság szerk. Paládi-Kovács Attila Akadémiai Kiadó .

